

WWW.ALEKINOZKLASA.PL

Filmoznawcze
opracowanie filmu
Pudełko
reż. Merve Cirisoglu Cotur
Turcja, Wielka Brytania 2017

Autor:

dr Maciej Pietrzak

Instytut Filmu, Mediów i Sztuk Audiowizualnych
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Słowa-kлючe:

wojna, dziecięcy uchodźcy, linearny przebieg akcji, oniryzm

Ale Kino!

Międzynarodowy Festiwal
Filmów Młodego Widza

Centrum Sztuki
Dziecka w Poznaniu

Pudełko Merve Cirisoglu Cotur to krótkometrażowy film animowany dotyczący **problemu uchodźstwa wśród dzieci** żyjących w rejonach ogarniętych konfliktami zbrojnymi. Akcja utworu osadzona jest w konkretnym kontekście politycznym, o czym informuje już podtytuł filmu – *Historia z Syrii*. Jest to bezpośrednie nawiązanie do kryzysu uchodźczego będącego konsekwencją trwającej nieprzerwanie od 2011 roku wojny domowej w tym kraju. Do dnia dzisiejszego konflikt pochłonął setki tysięcy istnień ludzkich, a miliony Syryjczyków zostało w jego wyniku wysiedlonych bądź zmuszonych do opuszczenia swoich domów w obawie o własne bezpieczeństwo. Uchodźstwo – zarówno wewnętrzne, jak i międzynarodowe – stało się doświadczeniem zdecydowanej większości syryjskich obywateli.

Nie bez znaczenia we wspomnianym kontekście pozostaje także **tureckie pochodzenie autorki** filmu. Warto bowiem zwrócić uwagę na fakt, że wielu syryjskich uchodźców odnalazło azyl w sąsiedniej Turcji, która jest dziś jednym z największych ośrodków syryjskiej diaspory na świecie.

Akcja filmu koncentruje się wokół losów **kilkuletniego syryjskiego chłopca**, który w wyniku działań zbrojnych traci dom rodzinny. Osierocony i pozbawiony dachu nad głową tuła się po spustoszonej krainie, by w ostatnim akcie desperacji zdecydować się na niebezpieczną próbę ucieczki do lepszego świata. Przebieg wydarzeń można rozpisać wedle następującego wzoru:

- (1) Nocna panorama miasta rozświetlanego blaskiem różnokolorowych fajerwerków.
- (2) Wewnątrz jednego z budynków chłopiec w towarzystwie małego kotka buduje domek z kartonowego pudełka, po czym wraz ze zwierzątkiem zasypia w jego wnętrzu.
- (3) W czasie snu na zewnątrz wybucha wojna, którą zwiastują odgłosy wybuchów oraz wstrząsy dewastujące pomieszczenie. Ze stołu strącona zostaje rodzinna fotografia.
- (4) Chłopiec budzi się, po wyjściu z pudełka znajduje się w obozie dla uchodźców. Otaczają go prowizoryczne schronienia oraz ludzie zmagający się z trudnymi warunkami i biedą panującą w obozie. Przerażony odgłosami niedalekich strac zbrojnych, na powrót zamyka się w pudełku.
- (5) Zrywa się wiatr, który porywa pudełko. Podążając jego śladem, chłopiec dociera do granicy otoczonej drutem kolczastym. Składa pudełko i udaje się na drugą stronę ogrodzenia.
- (6) Bohater przemierza pustynię, niosąc pudełko na plecach. Jest wyczerpany. W pewnym momencie spotyka swoich rodziców, którzy okazują się jedynie rozplywającymi się w powietrzu mirażami.

(7) Chłopiec dociera na plażę. Ponownie rozkłada swoje pudełko. Tym razem konstruuje z niego małą łódkę. Towarzyszący mu kot odmawia wejścia na delikatną konstrukcję. Chłopiec samotnie wypływa na pełne morze.

(8) Na ekranie ukazuje się plansza informująca, że:

8,4 milionów dzieci (więcej niż 80% syryjskich dzieci) jest dotknięta przez syryjski konflikt.

5,7 milionów dzieci potrzebuje wsparcia edukacyjnego.

3,3 milionów dzieci zostało przesiedlonych.

Więcej niż 15000 osamotnionych i odseparowanych dzieci przekroczyło granice Syrii.

Powyższy **plan wydarzeń** jest dobrym punktem wyjścia do rozmowy na temat wykorzystanego przez autorkę **sposobu narracji**.

- a) Warto zwrócić uwagę młodych widzów na fakt, iż przebieg akcji przedstawiony został w **sposób linearny**, a kolejne wydarzenia są racjonalną konsekwencją wcześniejszych losów bohatera.
- b) Innym wartym omówienia zabiegiem jest również konstrukcja czasu filmowego świata przedstawionego. Pomimo bardzo krótkiego **czasu projekcji** (niespełna 7 minut), oglądana na ekranie historia rozgrywa się prawdopodobnie na znacznie dłuższej przestrzeni czasowej. Dwa najważniejsze zabiegi służące **kondensacji czasu** to sen głównego bohatera pozwalający na pominięcie szeregu wydarzeń (punkt 2) oraz wyraźny **efekt przyspieszenia** w scenie przeprawy chłopca przez pustynię, w której możemy zaobserwować symboliczne następstwo dnia i nocy (punkt 6).
- c) Wspomniana wyżej konstrukcja czasu może również wynikać z próby przekonania widza, iż ma on do czynienia jedynie z koszmarnym snem głównego bohatera. Przypomnijmy, że w jednej z pierwszych scen filmu chłopiec zasypia (punkt 2), a wszystkie przytrafiające się mu okropności pojawiają się dopiero po tym fakcie. Zabieg ten buduje w widzu przekonanie, że w finale bohater prawdopodobnie wybudzi się, a cała historia okaże się jedynie koszmarnym marzeniem sennym. **Oniryczny charakter** filmu zostaje jednak zanegowany w ostatniej scenie, gdy chłopiec decyduje się na niebezpieczną podróż przez morze (punkt 7), a oczom widzów ukazują się dane statystyczne poświęcone dziecięcym ofiarom wojny domowej w Syrii (punkt 8). W kontekście tej interpretacji *Pudełko* może być dobrym punktem wyjścia do refleksji na temat społecznych konsekwencji konfliktów zbrojnych i tego, jak trudno jest nam przyswoić ich ogrom i złożoność.

Wartym omówienia aspektem filmu Merve Cirisoglu Cotur jest także jego **rozbudowana metaforyka** skoncentrowana wokół znaczeń i kulturowych treści związanych z symboliką domu. Dramat głównego bohatera rozpoczyna się bowiem wraz z utratą domu – zarówno w sensie dosłownym (jest zmuszony opuścić miejsce swojego zamieszkania), jak i metaforycznym (traci rodziców). Dom symbolizuje trwałość, bezpieczeństwo, schronienie, zakorzenienie, gniazdo rodzinne. Pozbawiony dachu nad głową bohater poszukuje tych wartości w jednym kawałku utraconego świata, jaki mu pozostał – tytułowym pudełku. Ono staje się dla niego tymczasowym schronieniem i namiastką domu. W ostatniej scenie staje się natomiast wehikułem pozwalającym mu odbyć podróż w nieznane, w poszukiwaniu nowego miejsca do życia.

Materiały dodatkowe:

- D. Bordwell i K. Thompson, *Film art. Sztuka filmowa. Wprowadzenie*, Warszawa 2010. Fragmenty: *Zasady konstruowania opowiadania* (s. 84-95), *Film animowany* (s. 428-439).
- M. Hendrykowski, *Słownik terminów filmowych*, Poznań 1994. Hasła: czas w filmie, narracja filmowa, oniryczne kino.
- W. Kopaliński, *Słownik symboli*, Warszawa 2012. Hasło: dom.
- J. Mostowska, *Elementarz młodego kinomana*, Łódź 2017. Fragmenty: *Język filmu* (s. 71-94).
- <http://uchodzcy.info> – portal poświęcony problematyce uchodźstwa.

Opracowanie stanowi własność intelektualną i majątkową Centrum Sztuki Dziecka w Poznaniu. Używanie go publicznie, propagowanie, przedrukowywanie i przetwarzanie w sposób prywatny lub publiczny (np. podczas zajęć edukacyjnych) jest tak długo legalne, jak długo pozostaje BEZPŁATNE. Jakakolwiek pośrednia lub bezpośrednia forma sprzedaży lub zarobku na odbiorcach (w domyśle: uczniach) pozostaje niezgodna z prawem.